

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovenskega učiteljstva.

Vsebina: Ali napredujemo? — Clara pacta — boni amici. — Ljudska izobrazba. — Jan Szezepanik. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Dopisi. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Oklic. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Spomini na Zagreb.

Ali napredujemo?

Avstrijska država je v vseh stvareh med evropskimi državami nekaj unikum. Nikjer ne vidimo nikakršnega napredka, držimo se kakor pravi konservativni Kranjci svojih zastarelih, predpotopnih tradicij z vso energijo mladostnih let. Napredka ne opazimo nikjer! In vodilne osebe, ki so nekaj bile prepojene z naprednim duhom, postanejo v teh pozicijah konservativne v polni meri, zakaj to zahteva baje interes države!

In kakor ni nikakega napredka opaziti na nobenem polju, takisto ga ni opaziti na šolskem polju, in sicer v materialnem oziru. Tu ni nikake krepke vodilne roke, tu ni nikakega pravega smisla za napredek, za razvoj šolstva; ne, šolstvo se mora i nadalje razvijati v svojih pred deset in desetletji izdanih okvirih, v onih tesnih mejah, ki ga obkrožajo kroginkrog. Vodilne osebe z nekako malomarnostjo opazujejo boj, ki ga bijejo napredni elementi z nazadnjaškimi, in najčešče se še celo pripeti, da — četudi natihoma — odobravajo razne nazadnjaške naklepe, ki jih kujejo razni „prijatelji“ šolstva. Ravnodušno gledamo velikanski napredek drugih držav posebno na šolskem polju, a pri nas se držimo starih, nepravičnih razmer, ker ne kaže novih uvajati. V Avstriji smo prijadrali celo tako daleč, da dovoljujemo posameznim zakonodajstvom sprejemati take šolske zakone, ki diametralno nasprotujejo — da, celo teptajo! — sankcionirane državne šolske zakone. Pri nas ne vidimo onih naklepov, ki jih kuje ravno nazadnjaška stranka v pogibelj obstoječih šolskih zakonov, ker to so avtonomne oblasti, in tem je vse dovoljeno, posebno to, kar se tesno družijo s šolo in učiteljstvom.

In slednjič, ali niso posamezne dežele, v katerih vladajo uprav turške šolske razmere, avstrijske kronovine? Veljajo li za dežele, v katerih stanujejo Slovenci — kakor Istra, Goriško, Koroško, Štajersko — tudi oni šolski državni zakoni, kakor za ostale kronovine, v katerih bivajo Nemei? Ali so Slovenci v istini tudi v očeh vlade „minderwertig“? Kako pa je z ljudsko šolo v Galiciji, Bukovini? Ali nista tudi ti dve deželi pod avstrijskim orlom?

Naš parlament za to nima časa in tudi ne one energije, da bi zaklical ministrom: Do tu, a nadalje — drugače! In naši poslanci? Za one kričeče razmere, ki jih vidimo ravno na šolskem polju v Trtu, v Gorici, v Istri, na Koroškem in

deloma na Štajerskem, imajo naši državni poslanci — zamašena ušesa in zavezane oči.

Kakor na vsakem polju — izvzemši vojaštva — tako pogrešamo tudi na šolskem polju krepkega, razmere poznavačega in raznim zahtevam ustrezajočega krmarja. Ministri prihajajo in ministri odhajajo. A pravih ministrov vendar ne more dobiti avstrijski parlament. Posebno šolstvo ima smolo pri izbiri ministrov. Tu ni moža, ki bi stal na svojem mestu, moža, ki bi dobro poznal razmere in potrebe avstrijskih narodov in ki bi imel srce za — avstrijske Slovence.

Šolstvo v Avstriji je in bo ono preporno jabolko, kjer si je že marsikak minister pohabil zobe. Šola naj ostane šola, namenjena svojemu vzvišenemu namenu — izobrazbi ljudstva — a ne sme biti nekaka — poizkuševalnica za razne nazadnjaške elemente in eksperimente.

Dokler pa ne pride na krmilo šolstva jeklen mož, ki ga bo vodil po pravični poti oni tako krasni, a žalibože le na papirju se nahajajoči člen XIX! — toliko časa ne pride narodna blaginja avstrijskih poliglotnih narodov niti za korak naprej!

Clara pacta — boni amici.

III.

Že od nekaj je smatrala cerkev šolo za svojo domeno, in poučevanje je bilo v srednjem veku nekako postransko opravilo duhovščine. V začetku 13. stoletja pa se je začela duhovščina odtezati poučevanju in zanemarjati šolo. Ni se tedaj čuditi, če so bila nekatera mesta nezadovoljna s tedanjimi šolami, ki so le preveč prezirale svetne potrebe meščanov. Zato so si mesta začela ustanavljati lastne šole. Cerkev pa je smatrala to za kratenje svojih pravic ter se je ustanavljanju šol odločno upirala, navadno ne brezuspešno. V tej dobi boj za šolo šele nastopajo svetni učitelji.

O učiteljskem stanu v današnjem pomenu besede tedaj in še stoletja pozneje ni govoriti, zakaj večino tedanjih učiteljev je tvorila množica za druga opravila nesposobnih ljudi, ki se drugače nišo mogli preživljati. Bili so to onemogli vojaki, pokvarjeni rokodelci, izključeni duhovniki, pobegli menihi i. t. d.*) Sploh pa se je v onih časih smatral

*) Da bi se kdo nad temi vrsicami ne pohujšal, naj omenimo, da so l. 1287. dobili arhidijakoni povelje, prepričati se, če znajo in razumejo duhovniki 10 zapovedi.

učiteljski stan kot „Versorgungsanstalt und Asyl für solche, die auf anderen Gebieten des wirtschaftlichen Lebens Schiffbruch gelitten haben.“

Šele tekom stoletij je človeštvo izpoznalo važnost učiteljskega stanu, in da se je treba zanj pripravljati. Začela so se polagoma ustanavljati učiteljišča. Iz skromnih poizkusov so se razvila današnja učiteljišča, ki sicer še niso popolna, ki se pa vedno izpopolnjujejo. Dandanes se mora bodoči učitelj skrbno pripravljati za svoj vzvišeni poklic.

Toda ne vselej!

Dasi se ves izobraženi svet strinja z dr. G. A. Lindnerjem, ki trdi, da je „das Amt des Lehrers ein sittliches Amt, welches ähnlich dem Priesteramte eine besondere Weihe erheischt,“ se še vedno nahajajo odločilni faktorji, ki to kar prezirajo.

Kakor znano, primanjkuje pri nas zaradi škandaloznih gmotnih razmer učiteljev. Temu bi se lahko odpomoglo, če bi se učiteljstvo svoji izobrazbi in svojemu delovanju primerno plačevalo. Ker torej ni učiteljev, si pomagajo šolske oblasti z nastavljanjem zasilnih učiteljev.

Učiteljstvo se pa s tem nikakor ne strinja.*)

Kot zasilne učitelje nastavljajo navadno duhovnike, organiste i. t. d., torej ljudi, ki o pedagogiki, posebno didaktiki, niti pojma nimajo in so, izvzemši duhovnike, tudi omejeni na ljudsko-šolsko izobrazbo. Delovanje zasilnega učitelja se tedaj tudi v najugodnejšem slučaju niti primerjati ne da z delovanjem izšolanega učitelja. Še pedagoško dobro izšolanemu učitelju dela pouk dostikrat preglavice.

Ker ni pedagogika le znanost, temveč tudi umetnost, si pridobi po večletnem delovanju tudi zasilni učitelj, zlasti če je sicer izobražen in ima veselje do poklica, nekaj prakse, a ostane navzlic temu večen diletant. Ti diletantje pa dobivajo dostikrat skoraj toliko plačila kakor začasni učitelj, ki je absolviral učiteljišče. To je sicer krivica, a učiteljstvo jim krvavo zaslužene krone gotovo privošči in bi ne nastopalo zoper nastavljanje zasilnih učiteljev, če bi to direktno in indirektno ne škodovalo šoli: direktno, ker krati ugled šole in ovira njeno uspešno delovanje, indirektno pa, ker krati ugled učiteljstva.

Omenili smo že, da zasilni učitelj tudi v najugodnejšem slučaju ne more niti približno tako delovati kakor izšolan učitelj. — Ne bomo tega dokazovali, ker ne dvomi o tem noben izobražen človek, političnim harlekinom pa ta članek nikakor ni namenjen. — Otroci, ki so hodili v šolo h kakemu zasilnemu učitelju, so torej oškodovani na vzgoji in izobrazbi. Ker se jim zategadelj nehote vcepijo o šoli skrajno srednjeveški pojmi, bodo kot odrasli ljudje šoli nasprotni. Da ne bodo kot poznejši starši šolskih otrok ali še celo kot člani krajnih šolskih svetov šoli naklonjeni, je umevno samo ob sebi. Učitelj deluje zlasti s svojo avtoriteto. Kakšen rešpekt pa naj imajo ljudje pred učiteljem, če vidijo dan na dan, da se kar organisti nastavljajo kot učitelji!? Ali ljudstvo ne bo sklepalo, da so vsi učitelji prišli kar tako čez noč do svojih služeb?

Pa četudi nastavijo duhovnika za zasilnega učitelja, smatra ljudstvo učiteljsko službo za nekaj nevažen opravke, za katerega je vsak sposoben, ne da bi se zanj pripravljali.

*) To nam dokazuje n. pr. protest, ki ga je sklenilo učiteljstvo, dne 20. maja 1902 zbrano v Šoštanju, in ki se glasi: „Dne 20. maja 1902 v Šoštanju zbrano učiteljstvo energično protestuje proti temu, da bi se ljudje s samo ljudsko-šolsko izobrazbo (kakor organisti itd.) nastavljali za zasilne učitelje.“

Kakšen je njihov ugled kot organista, mežnarja, mrtvaškega oglednika i. t. d., ki je obenem zasilni učitelj? Ako pomislimo, da ljudstvo med temi ljudmi in učitelji ne dela razlike, si pač lahko predstavljamo, koliko trpi ugled učiteljstva zaradi zasilnih učiteljev. Samo ob sebi se umeje, da gre do vsi njihovi škandalčki in škandali na račun vsega učiteljstva. Vse to strašno izpodkupa ugled učiteljskega stanu, in zato smelo trdimo, da so zasilni učitelji jako kvarni učiteljskemu ugledu.

Zoper učiteljstvo se že itak deluje z vsemi, tudi najpodlejšimi sredstvi, da bi se mu uničilo njegov ugled. Sovražniki šole in učiteljstva namreč prav dobro vedo, da je učitelj brez ugleda ubit. O tem naj bi bile prepričane tudi šolske oblasti. Njih sveta dolžnost je torej, da delujejo na to, da pride učiteljstvo do svojega ugleda. Zato pa proč z zasilnimi učitelji!

Kolikokrat primanjkuje duhovnikov, a ni se še pripetilo, da bi škofjski ordinarijat poveril to službo kakemu mežnarju ali organistu, četudi bi se omejil le na pridigovanje in molitev litanij! Če pa že ni drugače, kakor da se morajo na zasilnih šolah nastavljati zasilni učitelji, naj se ta služba poveri inteligentnim in izobraženim ljudem. Obenem pa naj bi se zanje ustanovil pedagoški kurz, kjer bi se z najglavnejšimi zahtevami pedagogike in didaktike vsaj površno seznanili.

To bi se moralo in dalo izvesti brez posebnih težav in stroškov, in tu bi bili izobraževalni kurzi na pravem mestu in to ob najskrajnejšem času!

Ljudska izobrazba.

Znanje je moč. Uresničenje tega pregovora najdemo v celi zgodovini, vidimo ga pa tudi lahko na lastne oči pri sosedih.

Demokatičnih naukov o izenačenju imetja ne more odobravati noben trezno misleč človek. Zato pa si mora vsak istiniti izobraženec želeti izenačenja znanja. Znanost naj bi ne bila privilegij nekaterikov, ki imajo sredstev za študije. Dočim vidimo tedaj v prizadevanju socijalnih demokratov nekaj brezsrčnega pohlepa in — zavistnega nagona po lastnem uživanju, je ono gibanje, ki izkuša zanesti znanost med sloje, simpatično in kulturno.

To gibanje se je zaneslo iz Angleške, kjer se je v mestu Cambridge ustanovila l. 1873. človekoljubna družba, kateri je bilo geslo: Znanost je treba udomačiti pri ljudstvu. Znanost ne sme biti predpravaica izvoljenih slojev. S tem je bil postavljen tudi temelj socijalnemu izboljšanju.

Veda se je širila med ljudstvo na dva načina. Prebivalstvo v večjih mestih, kjer so višje šole, se je poučevalo v posebnih brezplačnih tečajih v vseh panogah znanstva v lahko umljivi in praktični obliki. Za kmetiško prebivalstvo pa so se priredili v vseh večjih vaseh praktični tečaji, kjer se je poučevalo nazorno v vseh panogah umnega gospodarstva.

Uspehi so se pokazali razen na Angleškem posebno lepi na Danskem, kjer so se najprej oprijeli iz Anglije prinešene metode. Danska je majhna država ter šteje nekaj več prebivalstva, kakor je nas Slovencev. Dasi je 20 odstotkov dežele nerodovitne, dasi nima rudnin in le 5% gozda, je vendar ena izmed najbolj cvetočih in najbogatejših dežel. Zakaj to? Prebivalstvo je strokovno in splošno izobraženo.

V vsaki vasi na Danskem obstoje že 50 let zimski poučni tečaji, ki jih obiskujejo otroci in starci, ko ni nujnega dela na polju, ter se poučujejo v vsakovrstnih praktičnih stvarih. Ti tečaji niso državni, temveč si jih vzdržujejo posamezne vasi same. Poučujejo učitelj, pastor in številni potovalni učitelji. Največja važnost pri pouku se seveda polaga na kmetijstvo, posebno na živinorejo. Te dve stroki sta zavoljo tega sploh na Danskem na vrhuncu, ter hodijo iz vseh kmetiških držav, tudi iz naših dežel, strokovnjaki se učiti na Dansko. Živinoreja in vse, kar je z isto v zvezi, je na Danskem tako razvito, da nosi deželi na leto 200 milijonov kron. Ali ni to naravnost neverjetna vsota za tako majhno državo? Razen blaginje pa je prineslo to splošno poučevanje ljudstvu tako splošno naobrazbo, da Danska sploh nima ljudi, ki bi ne znali čitati in pisati, a knjig in časopisov je v deželi toliko, da ima vsaka kmetiška hiša svojo knjižnico.

Ali bi se ne dalo tudi pri nas kaj ukreniti za boljšo naobrazbo ljudstva, za splošno omiko? Sposobnih učiteljev imamo v vsaki fari, le dobre volje bi bilo treba. Samo poudarjanje gospodarskega nazadovanja ne reši našega ljudstva.

Jan Szczepanik.

Kakor vam je znano, imamo učitelji in duhovniki po določilih vojnega zakona nekaj ugodnosti glede vojaške dolžnosti. Učitelje uče kot nadomestne rezerviste dvakrat po štiri tedne vojaške izobrazbe, a morajo potem med počitnicami k vojaškim vajam, med tem ko se njih tovariši, ki ne sodijo med branitelje domovine, lahko odpočijejo od naporov svojega stanu. Tako torej ustvarjajo pri nekaterih regimentih učiteljske oddelke in izročje vojaško izobrazbo vzgojiteljev naroda kakemu subalternemu častniku . . .

Avstrijski-ogrski vojni zakon ima nasproti vojnim zakonom drugih držav pomanjkljivost, da nima nikakršne določbe, po kateri bi bili možje, ki so ustvarili na kateremkoli polju človeškega znanja kaj velikega in odličnega, deležni glede aktivnega vojaškega službovanja vsaj tistih ugodnosti, ki smo jih deležni srečni učitelji.

Te ugodnosti, ki je nima naš vojni zakon, bi bilo deležno seveda le ubogo malo smrtnikov; pa da imamo tudi v naši državi tuintam kakega takšnega srečnika, dokazuje ta-le najmlajši slučaj:

Kot izumitelj slavno znano poljski ljudski učitelj Jan Szczepanik — autodidakt v pravem pomenu te besede — saj mu njegova matematiško-fizikaliska izobrazba, ki jo je užival na učiteljišču, nikakor ni mogla zadostovati za njegove epohalne iznajbe n. pr. za teleelektroskop (elektriški dalnogleđ), ki se je dvignil v kljub svojim beraškim razmeram spričo svojega, vse zapreke in ovire zmagnujočega genija od ubogega ljudskega učitelja do svetovnoznanega moža, je moral lanske jeseni pri 45. pešpolku v Sanoku natriletno službovanje, da pomnoži število poljskih rekrutov.

Jan Szczepanik se je namreč prej poslovil od učiteljstva, da je mogel študirati ob svojih iznajdbah, ki delajo čast njemu, pa tudi državi, ki ima tako genialne državljane. In ker je bil toliko nepreviden, da se je uvrstil med slavne možje, se je moral ukloniti zakonu in mora sedaj služiti cela tri leta. Vse prošnje in uloge niso nič pomagale, in med prostaki 45. regimenta mora Szczepanikov genialni duh mirovati in rjaveti kot zastarela devica.

Kaj mu koristi vsa njegova veda, kaj mu pomagajo vse njegove velikanske iznajdbe?

Ko je prišel dne 30. kimavca l. l. v Sanok, se je udeležil neke dobrodelne slavnosti, ki jo je priredila poljska šlahta. Takoj je obudil genialni mož med ogromno množico največjo pozornost. Vsa gospoda je govorila samo o lepem mladem možu in ga — pomilovala.

A Janu Szczepaniku koristi ubogo malo to pomilovanje, ker nimamo zakonite določbe, ki bi ščitila velike in globoke duhove.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

An sämtliche Volksschulleitungen in Krain.

Aus Anlass eines konkreten Falles, daß ein von einer Volksschulperson überreichtes ungestempeltes Gesuch um Zuerkennung und Flüssigmachung einer Dienstalterszulage wegen Stempelgebrechens beanständet wurde, werden die Volksschulleitungen zufolge Erlasses des k. k. Landesschulrates in Laibach vom 23. Jänner l. J. Zl. 4540 ex 1902 zur eigenen Kenntnis und Verständigung der dortigen Lehrpersonen aufmerksam gemacht, daß zum Zwecke der Zuerkennung von Dienstalterszulagen die Einbringung förmlicher von den Bittstellern unterfertigter Gesuche nicht erforderlich ist, daß es vielmehr genügt, den diesbezüglichen Anspruch unter Vorlage der erforderlichen Dokumente bei der vorgesetzten Schulleitung mündlich vorzubringen, welcher es sodann obliegt, hierüber an den Bezirksschulrat instruirten und als Amtskorrespondenz nach Tar. Post 9 selbstverständlich stempelfreien Bericht zu erstatten.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Št. Vida pri Ljubljani smo prejeli ta-le dopis: „Slovenec“ je priobčil v prilogi št. 13 z dne 17. januarja t. l. daljši dopis od nas. V tem dopisu je nekaj debelih laži o mojem uradovanju. Zato sem poslal uredništvu „Slovenca“ primeren popravek. Ker pa „Slovenec“ popravka ni v postavnem času priobčil, sem pisal njegovemu izdajatelju in odgovornemu uredniku g. dr. Ignaciju Žitniku in ga prosil, naj vpliva na svojega namestnika v uredništvu „Slovenca“, da priobči moj popravek ali pa vsaj kratko izjavo, da omenjeni dopis ni resničen, kar se tiče moje osebe. Toda vse zaman! Gospodje okolo „Slovenca“ so se poskrili za dr. Žitnikovo imuniteto; ta pa, ki je itak le nekak „slamnat močič“ v uredništvu, se menda ne čuti toliko moškega, da bi mi popravil storjeno krivico.

Da se pa moje molčanje ne bo krivo razlagalo in da bodo gg. kolege videli, kako „očetovsko“ skrbi gospoda okolo „Slovenca“ za naš ugled, naj v našem „Tovarišu“ izpregovorim par besed kot odgovor na „Slovenčeva“ obrekovanje.

„Slovenec“ pripoveduje, da je na naši šoli drugačen red, kakor drugod po Kranjskem. Jaz izpuščam otroke iz šole nezakonito z izpolnjenim 12. letom. Zato se mi pa starši pritožujejo in so celo šolske gosposke moje ravnanje zavrile. Ukazale so mi namreč 14 učencev, ki sem jih

jaz baje iz vsakdanje šole izpustil, zopet poklicati nazaj po Božiču. — Tu je „Slovenec“ dopisnik stvari tako spretno zasukal in za svoj končni namen vzporedil kakor kak dresiran komedijant, ki v pričo ljudi iz svojih sicer navadno praznih žepov — tolarje stresa in — goreče baklje požira.

Kdor pri nas razmere količkaj pozna, ta ve, da je nekaj slabo izrejenih ljudi v fari, ki mi po vsej sili hočejo izpodkopati z raznimi lažmi in sleparijami ugled, ki ga uživam pri vseh dostojnih ljudeh. Če bi torej jaz količkaj nepostavno ravnal, bi me šli ti možički takoj tožiti. Saj sami govore: „Tako dolgo ga bomo tožili, da ga bomo proč spravili.“ A tožiti nimajo kaj, zato pa po „Slovencu“ lažejo o meni in si zraven mislijo: Le dajmo ga! Nekaj bo že obviselo na njem!

Resnica je, da sem do letošnjega šolskega leta izpuščal iz vsakdanje šole učence, ki so dopolnili 12. leto. To sem delal na podlagi deželnih šolskih postav in ukazov c. kr. deželnega šolskega sveta. Zoper to se ni nobena živa duša pritoževala. Pač pa so mi bili starši, ki so nujno potrebovali otroke doma, zato jako hvaležni. A otroci, ki so jih starši lahko utrpeli pri delu, so hodili časih še s 13. letom v šolo kot prostovoljci.

C. kr. okrajni šolski svet pa je z razpisom z dne 31. julija 1902. prijavil ukaz c. kr. deželnega šolskega sveta, da se smejo učenci predstaviti v ponavljalno šolo šele potem, ko so vsakdanjo 6 let obiskovali. V novem šolskem l. 1902/3 sem se torej moral ravnati po tem ukazu. Prišli pa so k meni starši učencev, ki so dopolnili 12. leto ali pa ga bodo v tekočem letu 1903., naj jim pomagam, da bodo prišli ti njihovi otroci v ponavljalno šolo. Obrnil sem se torej v imenu teh staršev na c. kr. okrajni šolski svet, da naj dovoli štirinajstim takim učencem prestop v ponavljalno šolo. C. kr. okrajni šolski svet je to prošnjo izjemoma uslišal zato, ker imam v IV. razredu sploh premalo prostora za toliko (99) otrok.

A c. kr. deželni šolski svet je to dovoljenje razveljavil z razpisom z dne 16. decembra 1902, držeč se načela, da mora vsak učenec 6 let obiskovati vsakdanjo šolo. Poklical sem torej te učence po Božiču v vsakdanjo šolo. To je pa hudo zadelo tiste starše, ki svoje otroke nujno potrebujejo za postrežbo ali pa pri delu. Prišli so torej nekateri prositi, naj jim svetujem, kam se jim je obrniti, da bi njihovi otroci vendarle ostali v ponavljalni šoli. In ker ves svet stoji na prošnji, sem jim svetoval, naj se obrnejo s primerno prošnjo do višjih šolskih gosposk.

H koncu omenjenega dopisa se pa povspne „Slovenec“ do očitne sleparije. Piše namreč, da sem mu lani poslal popravek, v katerem sem trdil, da imam ravno tako izkušnjo iz obrtnega risanja, kakor jo ima g. Jelenc. Tu je „Slovenec“ za svoj nečisti namen moj lanski popravek tako preuredil, da govori o obrtnem risanju. Moj popravek se je pa glasil: „Ni res, da nimam izkušnje, da bi mogel poučevati risanje v tukajšnji obrtno-nadaljevalni šoli. Res pa je, da imam ravno tako izkušnjo v tem predmetu, kakor jo imata gg. Jelenc in Sonc.“

Torej o obrtnem risanju nisem govoril! Kako tudi? Saj obrtnega risanja niti nimamo ne. Pač pa imamo strokovno risanje za to in ono obrt. „Slovenec“ je pa potreboval obrtno risanje, torej falzifikacijo, da je mogel mene dolžiti, da sem lagal v popravku. — Resnica pa je tudi, da za pouk v risanju na obrtno-nadaljevalnih šolah zadostuje za silo ta izkušnja, katero mora itak napraviti vsak

ljudski učitelj. Bolje pa je seveda, če je kak učitelj dovršil še risarski tečaj na c. kr. državni obrtni šoli v Gradcu. Toda lansko šolsko leto slučajno ni nobeden izmed nas, ki smo poučevali na tukajšnji obrtno nadaljevalni šoli, imel tega risarskega tečaja, pa je bila šola vendarle dobra.

Tako torej gospodje, ki pišejo od nas v „Slovencu“, lažejo o delovanju človeka, ki ne ugaja njihovemu sprijenemu okusu, zraven pa še take izjave, ki so bile v „Slovencu“ tiskane, tako preurejajo, kakor jim v njihove slabe namene bolje služi. Take dopise pa krijejo potem gospodje okolo „Slovenca“ z dr. Žitnikovo imuniteto! Lepi junaki to! Če bi bili imeli prvi kristjani toliko zajčjega poguma, kolikor ga imajo dandanes pri takih prilikah katoliški uredniki katoliškega „Slovenca“, tedaj bi imela katoliška cerkev ubogo malo — mučnikov.

Janko Žirovnik, šolski voditelj.

Goriško.

Iz sežanskega okraja nam pišejo: V zadnji okrajni učiteljski konferenciji, ki je bila pri nas 2. julija 1902 v Sežani, je učiteljstvo stavilo razne predloge, ki so bili sprejeti.

Važen predlog, ki je bil tudi odobren, je stavil g. Anton Leban, nadučitelj v Komnu, da naj c. kr. okrajni šolski svet predloži c. kr. deželnemu šolskemu svetu naše predloge in sklepe in okrajni šolski svet naj potem vsako leto pismeno naznani učiteljstvu potom šolskih vodstev, kaj je deželni šolski svet ukrenil glede naših sklepov in predlogov, zakaj do sedaj smo sklepali in predlagali v okrajnih konferencajih, pa nam ni bilo nikdar javljeno rešilo c. kr. dež. šol. sveta, t. j. kaj naj se izvrši glede naših sklepov.

Temu predlogu je c. kr. deželni šolski svet ugodil ter nam naznanil z odlokom z dne 24. decembra 1902, da je naše sklepe v učiteljski konferenciji z dne 2. julija 1902 vzel na znanje in potrdil.

Ob tej priliki nam je c. kr. deželni šolski svet pisal, da se na predlog g. nadučitelja Antona Kosovela v Sežani: „Naj se sklene, da naše merodajne šolske oblasti izposlujejo od gospoda ministra za uk in bogočastje „normalen alfabet“, ki naj se sprejme tudi v „Začetnico“, ne more ozir jemati, ker se uvedba normalnega alfabeta ne spozna za potrebno.“

Z ozirom na referat g. Kosovela „Kako doseže ljudska šola dobro pisavo,“ je okrajna konferencija sprejela ta-le predloga:

1.) Uradna učiteljska konferencija sprejme ta načrt in oblike pismeno;

2.) na podlagi tega načrta izdelaj stalni odbor podrobni učni načrt in ga predloži c. kr. okraj. šols. svetu, ki naj izposluje odobrenje istega od c. kr. deželnega šolskega sveta. — Ta dva predloga je c. kr. deželni šolski svet potrdil, in se bo svoječasnno potrebno izvršilo.

Nadalje je okrajna učiteljska konferencija sklepala o „Vprašanju in odgovoru v ljudski šoli“. — Referirala je o tej točki gdč. Ana Klavčičeva, učiteljica v Sežani. Stavila je ta in učiteljstvo več predlogov ali tez, ki so bili sprejeti. Ker bo ta referat v glavnih potezah ponatisnjen v letnem poročilu tega leta, opustimo poročilo teh predlogov in tez, ki jih je c. kr. deželni šolski svet sprejel in potrdil, poročali pa bomo o njih svojedobno.

Dalje je c. kr. deželni šolski svet pritrnil predlogom in nasvetom gg. nadučiteljev Antona Kosovela (Sežana), Antona Lebana (Komen), Jožefa Ravbarja (Zgonik) in gč.

učiteljice Helene Jermanove (Gorjansko) glede sestave podrobnega učnega načrta za pisanje, glede okrajne učiteljske knjižnice, glede nabave poštnih tiskovin, kakor glede premembe podrobnega učnega načrta v ročnih delih ter se bo potrebno svojedobno odredilo.

Končno še nekaj. Že več let je tega, da sta izdajali šol. vodstvi v Sežani in Komnu tiskano letno šolsko poročilo. C. kr. okrajni šolski svet je pa to izdajanje ustavil in določil, da že nekaj let sem tiska on (c. kr. okr. šol. svet) letna poročila o stanju ljudskega šolstva v našem okraju. Za to letno poročilo spisujejo učitelji in učiteljice aktualne članke o domači in šolski vzgoji in sredstvih v povzdigo šolstva v okraju sploh.

Naj omenim le nekaj spisov: „Slovnica“ in „Spisje“, (spisal Ivan B a n o, učitelj v Divači); „Snage in redu uči se, o mladina,“ (spisal Ivan Grahli, nadučitelj v Štanjelu); „Pridnost in varčnost — podlaga blaginji, lenoba — podlaga razpadu iste“, (spisal Anton Macarol, nadučitelj v Gorjanskem); „Šolske postave“, (spisal Anton Leban, nadučitelj v Komnu); „Telovadba v ljudski šoli,“ (spisal Anton Leban, nadučitelj v Komnu); „Stoletnica avstrijske cesarske pesmi“, (spisal Anton Leban, nadučitelj v Komnu); „Šolski vrt“, (spisal Anton Leban, nadučitelj v Komnu); „Vzgoja patrijotizma v ljudski šoli in kako bi šolska mladež slavila 50letnico vladanja Njeg. Velič. cesarja“. (Spisal J. Ravbar, nadučitelj v Igoviku); „Nekaj besedi staršem o vzgoji otrok“, (spisal Iv. Justin, učitelj v Komnu); „Petdesetletnica Njeg. Veličanstva [1848—1898], (spisal Anton Leban, nadučitelj v Komnu); „Lastnosti in vedenje učitelja med narodom,“ (spisal † Anton Koršič, učitelj v Štjaku); „Praktični poskusi z magnetom v ljudski šoli“, (spisal Anton Leban, nadučitelj v Komnu).

Da se to šolsko poročilo povzdigne na čim višjo stopnjo in da pokaže svetu, da se vse učiteljstvo našega okraja zares tudi briga za povzdigo ljudskega šolstva v okraju, vabi c. kr. okrajni šolski svet vse p. t. učiteljstvo, da vsako leto do konca maja doloži primerne lepo spisane članke, ki se bodo obelodanili v šolskem poročilu, ako bodo tega vredni.

V okrajni učiteljski konferenciji dne 2. julija je gosp. Anton Leban stavil tudi predlog, naj se vsako leto ponatimne v šolskem poročilu najboljši učiteljski referat, ki je bil spisan za konferencijo. Učiteljstvo je ta predlog sprejelo. Pričakovati je tedaj od učiteljstva našega okraja, da zastavi pero v blagor vsestranskega napredka dece, naroda in šole.

Doznali smo, da je tudi c. kr. okrajni šolski svet goriški (za goriški okraj) sklenil izdajati vsako leto enako šolsko poročilo.

Tedaj naprej v duhu časa!

Koroško.

Slovenščina na učiteljski v Celovcu. Pomožnim učiteljem za slovenski jezik na učiteljski v Celovcu je imenovan upokojeni učitelj M. Artnak, ki pa še menda sam ne zna pravilne slovenščine. — Učitelj za slovenščino ima namreč drugod opravilo kot šolski nadzornik.

To so šolske razmere na Koroškem! Tako postopa z nami učna uprava v dobi, ko moramo vsak drugi dan poslušati v državnem zboru najlepše govore o enaki ljubezni vlade do vseh narodnosti, ko moramo poslušati, kako hoče z vso brigo skrbeti za kulturne potrebe vseh narodov! Na vsem

je videti tisti sistem, po katerem se že a priori onemogoča vsak uspeh pouka v našem jeziku, ki je menda vendar tudi — kulturna potreba.

Kje naj jemljejo učenci veselje do učenja, ako učitelj sam nič ne zna?!

Od gospoda Koerberja ni daleč do gospoda Hartla in — narobe. Slovenski poslanci pa naj le prav pridno upoštevajo — državne potrebe!

Praga.

Plače češkega učiteljstva. Po mnogem prizadevanju češkega naprednega učiteljstva in s podporo temu učiteljstvu prijaznih dež. in drž. poslancev so končno vendar urejene njegove plače. Od 1. prosinca t. l. prejemale namreč:

provizorični učitelji	900 K
učitelji na ljudskih šolah II. razreda	1200 "
" " " " I. razreda	1600 "
" " " " meščanskih šol	2000 "
veroučitelji ljudskih šol	1600 "
" " " " meščanskih šol	2000 "
šestero kvinkvenij na ljud. šolah à	200 "
" " " " mešč. šolah à	250 "
funkeijske doklade nadučiteljev znašajo, in sicer:	
na šolah z dvema razredoma	200 K
" " s tremi razredi	250 "
" " s štirimi razredi	300 "
" " z več razredi	400 "
funkeijske doklade ravnateljev meščanskih šol znašajo:	
do pet razredov	400 "
od šest razredov naprej	500 "
učiteljice ročnih del dobivajo	900 "
za stanovanje učiteljev na kmetih	200—400 "
" " " " v mestih	600—800 "

Draginske doklade smejo znašati največ 20% in penzije največ 80% temeljne plače. Službena doba je tudi sedaj določena na 40 let. Posebne vrednosti pa je določba, da stopi vsak učitelj po desetletnem službovanju v I. razred, naj že prebiva kjersibodi. Kakor pričajo češki šolski listi, je češko učiteljstvo za sedaj zadovoljno s to uredbo svojih plač.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“, list s podobami za slovensko mladino, ima v drugi številki lo-le vlezabavno vsebino: Škrateljček Sen. A. Rapè. Pesem. — Rojenice. Fr. Žgur. Legenda. — V mraku. N. Pretko. Pesem. — Cirilka. Solovej. Povest s podobo. — Ludoviček se je bril. L. Černeje. Povest. — Dedščina. Solovej. Povest. — Kurent. Fr. Žgur. Pesem. — Krivčeva izpoved. A. Rapè. Povest. — Abecedarji in abecedarice. Podoba. — Večer pri Svetnikovih. I. Danič. Povest. — Dobro jutro! Igor. Pesem s podobo. — Tinče ptičji lovec. Fr. Rojce. Povest. — Pouk in zabava. Da mi biti je drevo . . . Pesem s klavirjem. — Besedna naloga in novice. Mladi risar in slikar. Uganka. Rešitev. — Vsem šolskim vodstvom in prijateljem mladine priporočamo „Zvonček“ kar najtopleje. Upravništvo sprejema še vedno nove naročnike. Samo da bi jih bilo mnogo!

Balade in romance. Napisal A. Aškerc. Drugi, pregledani natis. V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1903. Str. 156. Cena: 2 K, elegantno vezana knjiga 4 K. — Prvak slovenskih epikov — edini svoje vrste v Slovincih — pogumni bojevnik za svobodo, resnico in pravico,

vedno ustvarjajoči Aškerc, je izdal svoje divne „Balade in romance“ v drugem natisu, kar je pri nas senzacionalen pojav. Našim čitateljem ni Aškerc tuja osebnost. Saj ni nemara malokomu njegova ognjevitost, brezobzirna, za osvobodjenje tlačene in izčrpane človeštva bojujoča se muza toliko simpatična nego baš tlačeni, trpečemu in izčrpanemu učitelstvu. V svojih „Baladah in romancah“ govori Aškerc s krepkim poudarkom, moški in somorodno. Že pred leti, ko so zagledale njegove „Balade in romance“ prvič beli dan, so zbudile na eni strani veliko navdušenje in občudovanje, na drugi strani pa odločen odpor, sovraštvo in — preganjanje. Vse to se bo brez dvoma ponovilo tudi sedaj. Mi smo seveda (in to iz globokega prepričanja) med tistimi, ki dajejo glasno hvalo Aškercem poezijam, zakaj ob njih uživanju nam raste pogum v boju za svoje pravice, a usoda stvarnika teh poezij nam je sijajno dokazilo, kako bode resnica v oči, kako jo izkušajo zatreti z nasiljem in s tepanjem poštenosti in pravičnosti. Kogar ne morejo razvneti Aškercove „Balade in romance“, je človek brez blažjega čuvstva, nasilnik in tiran. Svojim čitateljem jih priporočamo najtopleje. Preverjeni smo, da jih bodo podžgale in navdušile in jim dale mladih in čvrstih moči. In teh nam je treba čim dalje več in čim dalje bolj, zakaj tudi nam se je treba bojevati za — „stara pravdo“!

Družba sv. Cirila in Metoda je ravnokar izdala v samozaložbi „Vestnik“, ki poroča o rednih velikih skupščinah, vršivših se l. 1898. v Ribnici, l. 1899. na Vrhniki, leta 1900. v Radovljici in l. 1901. v Mariboru. Ker prinaša „Vestnik“ razen teh poročil še mnogo drugih podatkov o podružnicah na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem, o njihovem delovanju in nedelovanju, potem o društvenih zavodih v vseh krajih, kjer prebivajo Slovenci, o društvenem gospodarstvu sploh itd., je pričakovati, da se bo „Vestnika“ vsak pravi rodoljub razveselil ter da bo dobrodošel slehri narodni hiši. S to publikacijo upa družbeno vodstvo, da je čestokrat izraženim željam svojih družabnikov po možnosti ustreglo. Obenem se je dotiskal „Knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda“ 14. zvezek, ki prinaša nabožne in slovstvene liste, ki jih je v prid družbe zbral trnovski župnik Ivan Vrhovnik. Ker so le-tu zbrani životopisi nekaterih starejših slovenskih pisateljev, ki utegnejo marsikaterega zanimati, se družba po pravici nadeja, da je tudi s to knjižico ustregla slovenskemu občinstvu. Cena 80 h. Izšla je tudi pripovedna pesem „Tarbula“, devica mučenica, speval Janez Bilc. Ta epska pesem se tudi prodaja v prid podpore prepotrebnim šolski družbi. Cena 80 h. Končno je še izšla črtica pokojne pisateljice Lujize Pesjakove: „Smrt pravičnega“. To je namreč pismo, ki ga je pisala soproga Poncija Pilata, Klavdija Prokula, svoji prijateljici Fulviji Resili v času, ko je bil njen mož cesarski rimski namestnik v Jeruzalemu, in ko se je zemsko bivanje Zveličarjevo bližalo koncu. Cena 20 h. Te tri knjižice z „Vestnikom“ vred se pošiljajo raznim društvom in posameznim rodoljubom, in družbeno vodstvo se nadeja, da bodo za obstoj in napredek našega ljudstva vneti prejemniki knjig z ozirom na neugodno gmotno stanje šolske družbe radi izpolnili priložene čeke poštne hranilnice s skupnim zneskom ene krone, ali pa po množnosti tudi z večjim zneskom. Ciril-Metodova družba potrebuje mnogo denarja, ako hoče svojo težavno nalogo uspešno vršiti, in v ta namen pričakuje družbeno vodstvo, da tudi slovensko občinstvo vseh slojev v polni meri stori svojo narodno dolžnost.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. G. Fran Klinar, umir. učitelj v Ljubljani, 3 K.

Osebnosti. S 1. januarjem t. l. so bili pomaknjeni na Kranjskem v višje plačilne razrede, in sicer: v I. razred: Tomšič Štefan v Ribnici, Dular Fr. v Valtji vasi, Konecchegg Friderika v Ljubljani, Pin Val. v Predoslju, Razingger Ant. v Ljubljani, Borovsky Marija v Trziču,

Kalinger Ferd. v Toplicah, Šetina Fr. v Črnomlju, Šarec Hedvika v Moravčah, Burnik Val. v Metliki in Marn Jakob na Viču; v II. razred: Perne And. v Šturjah, Gerkmann Emilija v Mengšu, Spetzler Gustav v Trebnjem, Wresitz Ivan na Ribnem, Skala Anton v Vipavi, Jelenc Štef. v Dvoru, Kecelj Alojzij v Ljubljani, Drol Katarina v Zaspju, Tramte Ign. v Kamniku, Benedik Karel na Brezovici, Pipan Iv. na Trati, Bregant Mihael v Št. Vidu pri Vipavi, Kalan Ivan v Ovšišah, Arselin Avgust v Prečni, Schmidinger Ana v Krškem, Petrovec Tom. v Polh. gradu, Stepischnegg Franciška v Mengšu; v III. razred: Potrebin Leop. v Radečah, Maurin Fran v Planini pri Črnomlju, Šega Ivan v Logatecu, Jaklič Ivana v Dobropoljah, Malovrh Hedvika na Ježici, Perušek Ivanka v Starem trgu pri Ložu, Sark Albina v Novem mestu, Perz Matija v Poljanah, Tomec Amalija pri Sv. Križu, Furlan Ivanka v Naklem, Sachs Alojzij v Ljubljani, Verbič Fr. v Slavini, Schott Josipina v Litiji, Lunder Franciška na Raki, Malnarič Ivan pri Sv. Križu pri Kostanjevici, Wurner Olga na Bledu, Cvar Andr. v Vel. Poljanah, Juvaneec Ferdo v Cerknici, Šemerl Ivan v Lescah, Petschauer Matija v Planini, Gorečan Jos. v Ratečah, Javoršek Karel v Košani, Sedlak Amalija v Mirni, Matko Mart. v Toplicah, Tschurn Gabrijela v Ljubljani, Kiferle Ivan v Naklem in Benedičič Ivan v Orehovici. — Nadučitelj pri Sv. Duhu v Ločah na Štajerskem je postal definitivni učitelj pri Sv. Andreju v Slov. goricah g. Alojzij Majcen, šolski voditelj v Narapljah definitivni učitelj pri Sv. Duhu nad Ptujem gosp. Anton Pesek, kot učitelj pri Sv. Kungoti je nameščen g. Ivan Kavčič, provizorični učitelj pri Devici Mariji v Polju; kot učiteljica v Teharjih dosedanja suplentinja gđc. Barbara Supanek, v Artičah dosedanja suplentinja gđc. Olga Mazi. — Na novo v štirirazrednico razširjeno slovensko šolo v Ormožu je nameščena gospodična Milena Lazar, sedaj učiteljica na Slogini šoli v Gorici. — Profesor v Novem mestu, g. Ignacij Fajdiga, je premeščen na II. drž. gimnazijo v Ljubljani. — Suplent na I. drž. gimnaziji v Ljubljani, g. Jakob Zupančič, je postal redni učitelj na gimnaziji v Novem mestu. — Ravnatelj goriške državne gimnazije, g. Gross, namerava stopiti v pokoj. — V šolski odbor obrtne nadaljevalne šole v Šmartnem pri Litiji je imenovan tamošnji dekan Anton Žlogar.

Pomanjkanje učiteljev. Na Kranjskem se kaže v zadnjih letih občutno pomanjkanje učiteljev. Tako se sprejemajo sedaj za učitelje ljudje brez vsakršne strokovne pedagoške izobrazbe. V črnomaljskem okraju je bil imenovan pomožnim učiteljem nek absolvirani tretješolec; ponujajo pa se okr. šolskim svetom za pom. učitelje celo — penzionirani konduktarji in strojevodje! Naraščaja je premalo, in absolvirani učiteljiščeniki utekajo v razne druge stanove. — Dolžnost merodajnih faktorjev bi pač bila, da bi končno vendar začeli premišljati, kaj je vendar temu vzrok. Morda jim izdatno zmanjšamo to premišljevanje, če jim povemo, da ne bo dotlej boljše, dokler ne oblečejo železne roke rokavic in dokler se naše gmotne razmere zahtevam sedanjega časa in človeški pravičnosti primerno ne uredi! — Zaradi pomanjkanja učiteljstva je moral e. kr. okr. šol. svet v Črnomlju uvesti na dveh krajih ekskurendni pouk, in sicer hodita poučevati učitelj Konrad Barle iz Metlike na Božjakovo in učitelj Jožef Križnar tudi iz Metlike na Črešnjevce.

„Slovensko društvo“ v Ljubljani je imelo dne 2. t. m. pod predsedstvom dr. Tavčarja svoj občni zbor. V novi odbor so bili izvoljeni gg. predsednikom odvetnik dr. Triller, blagajnikom odvetnik dr. Pirc, tajnikom odvetnik dr. Kokalj, za odbornike učitelj Gangl, župan Hribar, dr. Tavčar, trgovec in posetnik Jos. Turk, župan v Cerknici Šerko, odvetnik v Radoljici dr. Vilfan in trgovec in posestnik v Novem mestu I. Rozman; za namestnika posestnik in blagajnik užitniškega urada Jos. Lavrenčič in trgovec in posestnik I. Lenče, pregledovalca računov sta uradnik banke „Slavije“ V. Holc ter trgovec in svetnik trg. zbornice Mejač.

Risarski tečaj bo letos na e. kr. obrtni šoli v Gradcu od 18. t. m. do 15. julija. Ta tečaj je namenjen izobrazbi

učiteljev risanja na obrtnih nadaljevalnih šolah po Kranjskem in Koroškem. Učni predmeti: geometrično in projekcijsko risanje, prostoročno risanje s poukom o ornamentu ter slogu in strokovno risanje za umetno in malo obrt. Prednost imajo učitelji, ki že poučujejo risanje na obrtnih šolah, ki pa še nimajo tega tečaja za seboj. Javiti se je z nekolikovanu prošnjo s priloženimi izpričevali. V prošnji, ki jo je vložiti do 12. t. m. naravnost pri ravnateljstvu c. kr. obrtne šole v Gradcu, je natančno navesti zavod, kjer deluje prosilec. Frekventantje dobe dopust in podporo. — To naznanilo prinašamo zato šele v zadnjem trenutku, ko bo morda za mnogoterega že prepozno, ker smo ga čitali v kranjskem uradnem listu šele 4. t. m. Mi s svojimi čitatelji vred seveda nismo toliko vredni, da bi nas o takih in enakih rečeh poklicani faktorji pravočasno obvestili. Iztikati moramo šele po listih, ki jih čita najmanj učiteljstva.

Nezgoda. Učitelj v Preserju, g. Ivan Matajec, je dne 2. t. m. na kolodvoru v Preserju spodrsnil, padel in si zlomil desno roko nad komolcem.

Smrtna kosa. V Beljaku je dne 24. pret. mes. nagloma umrl učitelj g. Jan. Paikert. Zadel ga je srčna kap. — Našemu tovarišu, g. vadničnemu učitelju Janku Janežiču, je dne 26. pr. m. nagloma umrla njegova soproga Berta, stara 36. let. Ostavila je dvoje sinov. R. i. p.!

Šolske vesti s Koroškega. Na šoli v Pokrčah je razpisano mesto šolskega voditelja. — V stalni pokoj je stopil nadučitelj S. Perne v Pokrčah. — Na šoli v Kazazah poučuje kot učitelj tomošnji župnik Jurij Trunk. — Na šoli v Grebinju je razpisano mesto učitelja do dne 18. februarja. Slovenščine v razpisu ne zahtevajo. — Deželni šolski svet je pomaknil 11 učiteljev iz drugega v prvi in 18 učiteljev iz tretjega v drugi plačilni razred. Po stanju od dne 1. januarja je 136 učiteljev in učiteljic v prvem, 204 v drugem, 240 v tretjem plačilnem razredu. Provizorično je nastavljenih 155 učiteljev. Vseh učiteljev in učiteljic skupaj je 865. — Na šoli v Porečah se je ustanovilo četrto, na šoli v Glinjah drugo učiteljsko mesto.

Šole in žrebčarne. Čudili se boste, dragi bralci, kako moremo stavljati šole in žrebčarne v zvezo. A ne čudite se, zakaj država sama je dokazala, da so žrebčarne večje važnosti nego je šolstvo. V državnem proračunu je bilo namreč za leto 1902. določenih za šolstvo 5,678.040 K, za žrebčarne pa 4,217.091 K, torej je bilo šolstvo za dober milijon kron na boljsem. Letos se je pa nekoliko zasukalo, in prvenstvo gre onemu, ki ga zasluži, torej žrebčarnam. Letošnji državni proračun izkazuje namreč za šolstvo 82.000 K več nego lanski, za žrebčarne pa kar 282.000 K več mimo lanskega leta. Vse po zaslugah! Žato pa kličemo modrim iz naše domovine: Živio, živio, živio!

Pošta in brzojav. V Avstriji se je leta 1901 število poštnih uradov pomnožilo od 6895 na 7438. Pošta je imela 1326·9 milijonov pošiljatev. Število brzojavnih postaj se je pomnožilo od 5466 na 5599. Oddanih je bilo 15·4 milijona brzojavk. Uslužbenega osebja pri poštnih in brzojavnih uradih je bilo koncem 1901. l. 41.248. Pošta in brzojav sta prinesla v imenovanem letu državi 111,042.869 K dohodkov, izdatkov pa je bilo 105,415.321 K, torej čistega dobička 5,627.528 K. Koliko dobi od tega šolstvo? — Nič!

Državni šolski muzej so otvorili na Dunaju dne 2. t. m. v navzočnosti naučnega ministra Hartla. Ta je zaupal ob tej priliki, da bo zavod dosegel svoj namen. „Ta zbirka bo plodonosno vplivala na razvoj avstrijskega šolstva, ker bo vzor vsem drugim mestom in bo obenem učiteljstvu dajala priliko, da bo moglo vsako novo učilo takoj tu poizkusiti.“ — Ves muzej je razdeljen na 12 skupin, v programu pa ima tudi predavanja, demonstracije, skioptiške predstave in roditeljske konferencije. Kdor si hoče ogledati ta muzej, naj gre na Dunaj IX., Grüne Torgasse Nr. 11. Ta muzej nam o prilike natančneje opiše naš dunajski dopisnik. — Veseli nas pa, da sta slovanska Ljubljana in Zagreb vsaj glede šol. muzeja pred „nemškim“ Dunajem.

Ivan Orth. Našim čitateljem je znano, da je avstrijski nadvojvoda Ivan odložil vse časti in hotel živeti kot navaden meščan in si vzdol novo ime Ivan Orth. Kupil je bil ladjo

„Margareto“ ter z njo vozil po američanskih vodah. Hipoma se je razneslo, da se je ladja potopila ter da so pomrli vsi ljudje, ki so bili na ladji. Z njimi tudi Ivan Orth. Nobenega sledu ni bilo ni za ladjo ni za potopljenca. Ali sčasoma so se pojavljale čudne vesti, tuintam se je prikazal kak mornar ladje „Margarete.“ Sedaj zopet mnogo govore o Ivanu Orthu — in skoraj nihče ne veruje več, da bi bil mrtev. Te dni je pravil v Gmundnu nek Američan, da živi Ivan Orth v južni Ameriki, kjer ima svoje veliko in lepo posestvo.

Nova ženska imena so uvedli v haremu sultana v Sulu, kakor poroča nek angleški častnik, ki se sedaj mudi na Filipinah. Med drugimi čuješ ta-le ženska imena: „Vonj lilij“, „Med življenja“, „Plesajoči solnčni žarek“, „Jutranja zarja“, „Oaza v puščavi“, „Mesec na vodovju“, „Petje slavca“, „Šepetanje vzhodnega vetra.“ — No, če ni mnogo resnice, je pa vsaj mnogo poezije v teh imenih.

Otroci kot priče. Dr. Binet, ravnatelj fizijološko-psihološkega laboratorija na Sorboni v Parizu, je dospel po mnogih poizkusih do tega, da deca svoja opazovanja samo tedaj verno obnavljajo, ako jim damo priliko, da to, kar so videla ali čula, prostovoljno in svobodno brez tujega vpliva pismeno povedo. Ako jih pa izprašujemo — pa bodisi da ravnamo še tako oprežno, takrat osebnost izpraševalca jako vpliva na otroka ter ga lahko dovede do krivega izpričevanja.

Knjižnica za slepce. Na Dunaju so otvorili knjižnico za slepce, v kateri so v lepem številu ona dela, ki jih je napisal Braille s pikastimi črkami. Ta knjižnica bo velika dobrota za slepce, ker so take knjige jako drage.

Vprašanje o šolskih zdravnikih v Berlinu. Po sklepu posebne šolske deputacije bo to važno vprašanje kmalu rešeno. Doslej je delovalo le za poizkušnjo 12 šolskih zdravnikov, sedaj se pa bo v tem pogledu organizovalo vse berlinsko ljudsko šolstvo. V ta namen bo nastavljenih 30 medicincev, ki bodo z roko v roki delovali z učiteljstvom v blaginjo šolske mladine. Letna plača šolskega zdravnika je določena z 2000 markami, med tem ko so prejeli šolski zdravniki doslej samo po 1000 mark. Iz poročila omenjene deputacije je razvidno, v kako visoki meri so se že izpolnili uspehi, ki so se jih nadejali higijeni in pedagogi od te naredbe. Socijalno-demokratska frakcija v berlinskem mestnem zastopu je stavila predlog, da se naj nastavi na vsaki šoli po eden šolski zdravnik. — Pri nas smo seveda tudi v tem pogledu daleč za Nemčijo, zakaj pri nas je šolstvo še vedno — pastorka! Samo tega ne moremo pri najboljši volji povedati, komu v korist!

V Ameriko je odpotovalo tekom lanskega leta s kolodvora v Ljubljani 12.648 oseb. To je pač velikansko število, zlasti ako se pomisli, da so ti izseljenci po ogromni večini Slovenci s Kranjske! Iz Novega Jorka poročajo, da je došlo tja do 29. decembra lani 542,750 izseljencev. Leta 1901. jih je bilo 497.703. Največ izseljencev je iz Italije in Avstrije. Stavila govore!

Cesar in mladoletni zločinci. Pravosodno ministrstvo je obvestilo vsa sodišča in državna pravdnikstva o cesarjevi odločbi glede pomiloščenja tistih mladoletnih hudodelcev, ki niso izvedli kaznivih dejanj premišljeno ali iz hudobije, temveč v nevednosti ali pa zavedeni po drugih. Ti se ne smejo dati vselej v ječe in prisilne delavnice, ker to pogosto ne vpliva na poboljšanje. Pri vseh obsodbah 10 do 16 letnih zločincev in v nekaterih slučajih pri 18 letnih naj se takoj po razsodbi stavi utemeljen predlog za pomiloščenje. Dotičniki morajo biti nekaznovani in pri dotični razsodbi ne na več kot tri mesece obsojeni. Odločba stopi takoj v veljavo.

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani. Ljubljana, dne 2. febr. 1903. — Št. 95. — Velecenjeni g. J. Dimnik, šolski vodja, častni član „Zaveze“ itd. v Ljubljani. Podpisano vodstvo je vzelo z obžalovanjem v vednost, da odstopite s 1. januarjem 1903 nepreklicno od uredništva „Učiteljskega Tovariša“, ki ste to častno pa obenem težavno in odgovorno delo opravljali dolgih deset let s priznanim marljivostjo, vztrajnostjo, odločnostjo in požrtvovalnostjo ter si s tem pridobili velikih zaslug za neodvisnost

in napredek slovenskega ljudskega šolstva in učiteljstva. „Zavezino“ vodstvo si šteje torej v prijetno dolžnost, izrekat tem povodom Vašemu blagorodju za Vaš dolgoletni nesebični trud svoje odkritosrčno priznanje in iskreno zahvalo v trdnem prepričanju, da ne boste i v bodoče odtegnili svoje naklonjenosti in svojega sodelovanja tresničenju idej, ki jih zastopa v „Zavezi“ združeno napredno jugoslovansko učiteljstvo.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tajnik:

Drag. Česnik I. r.

Predsednik:

L. Jelenc I. r.

Oklic.

Sestavil se je damski odbor, ki namerava v Ljubljani prirediti veliko razstavo raznovrstnih ženskih ročnih del, osebno s polja umetnega vezenja in čipkarstva, risanja in slikarstva sedanje in tudi pretekle dobe.

Razstavi je namen, širiti zanimanje za ženska ročna dela ter vplivati na okus občinstva.

Razstava se otvori dne 19. aprila 1903.

Dame, zadrage in posamezne gospe in gospodične, ki se nameravajo udeležiti razstave, naj blagovolijo do 1. marca 1903 naznaniti dela, ki jih žele razstaviti, eni izmed sledečih dam odborice:

Mariji Drenikovi, Ivani Zupančičevi ali Franji Tavčarjevi v Ljubljani.

Razstavljalkam je na prosto voljo dano, predmete s cenami opremiti in za prodajo prirediti.

Preostanek vstopnine se podari deloma mestnim ubogim, deloma Ciril in Metodovi družbi.

Odbor za prireditev razstave ženskih ročnih del v Ljubljani,

dne 28. prosinca 1903.

Predsednica:

Franja Tavčarjeva.

Tajnica:

Jela Lozarjeva.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Z. 187.

Kranjsko.

An der einklassigen Volksschule in Kuželj wird die Lehr- und Leiterstelle mit den sistemisierten Bezügen mit dem Beifügen zur definitiven, eventuell privisorischen Besetzung ausgeschrieben, daß in Ermanglung von geprüften Bewerbern eine Aushilfslehrkraft in Verwendung genommen wird.

Gehörig instruierte Gesuche sind bis 25. Februar l. J. im vorgeschriebenen Wege hierorts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrat Gotthee, am 2. Februar 1903.

Spomini na Zagreb.

I.

Del lanskih velikih počitnic sem porabil v to, da si ogledam sosednjo bratsko zemljo — Hrvaško.

Napotila sva se s tovarišem kolesarjem v drugi polovici meseca vinotoka z doma in sva prekolesarila lep kos zemlje med Dravo in Savo. Ne bom opisoval najine prijetne vožnje skozi Varaždin, Koprivnico, Virje (največjo hrvaško vas, ki šteje čez 2000 hiš, ki stoje vse ob cesti), Gjurjevace, Belovar, Križevace, Zagreb, Samobor, Krško in dalje ob Savi in Savinji, ampak omejiti se hočem le na oni dan, ki sva ga preživela v Zagrebu v družbi gostoljubnih hrvaških tovarišev-učiteljev.

Bilo je 23. vinotoka, ko sva se skobacala na vse zgodaj iz postelj, se v naglici opravila ter hitela na ulice, opa-

zovat vrvenje in drvenje po Jelačičevem trgu, živahni Ilici in drugod.

Prejšnji večer sva se pripeljala na noč v Zagreb, in ker je deževalo, kakor bi lilo iz škafa, sva ostala v hotelu. Kam bi pa tudi šla? Znancev nisva imela, gledaliških predstav, koncertov in drugih enakih razvedril ni bilo; zakaj vladal je v mestu — „preki sud.“

Hotela sva ta dan videti, kolikor največ mogoče, zato je naju že zgodnje jutro našlo na ulicah.

Šetala sva semintja, ogledujoč razne stavbe ter motreč izložbe knjigarjev, založnikov umetnin, trgovcev i. t. d. Opažovala sva pa seveda tudi ljudstvo, zlasti nama je ugajala narodna noša okoličanov, ki je kaj slikovita.

Veselilo pa je naju posebno, da so vsi ljudje govorili hrvaški. Imenitni gospodje v visokih cilindrih kakor tudi v najmodernejših toaletah oblečene dame, zraven preprostih seljakov in ubožnih delavcev — vsi so govorili hrvaški.

Burno je nama utripalo srce v prsih veselja, ko sva čula, da vlada materni jezik v stolnem mestu. In mi Slovenci! Tujščina nam je prečestokrat ljubša nego blagglasna materinščina. Trkajmo se na prsi — mea culpa! — in izpreobrnimo se!

Ustaviva se s tovarišem pred veliko izložbo umetniških slik, kar naju nagovorita dva gospoda.

„Živela, brata Slovenca!“

Začudena gledava prišleca; ne tovariš ne jaz nisva se mogla domisliti, kdo bi bila tuja gospoda.

Toda kmalu se razvozla uganka. Eden izmed naju nagovorivših se je vozil lani ob priliki „Zavezinega“ zborovanja v Benetke in je videl naju na parniku. Bila sta oba učitelja zagrebške gluhonemnice.

Po prijaznem pozdravu krenemo po ulici naprej, obnavljajoč si spomine na Trst in Benetke.

Tovariša sta se nama takoj preprijazno ponudila, da nama hočeta biti za bivanja v Zagrebu vodnika, katero ponudbo sva sprejela seveda z radostnim srcem.

„Evo naš dom“, reče eden izmed hrvaških tovarišev s ponosnim poudarkom, ko obstojimo pred veliko palačo na Vseučiliškem trgu. Na pročelju čitamo napis z velikimi črkami: „Učiteljski dom.“

Nepopisno radosten občutek mi je napolnil prsi, ko sem stal pred to mogočno palačo, ki so si jo postavili hrvaški učitelji ob odtrglajih od lastnih ust. S ponosom je poudarjal tovariš Hrvat: „Učitelji sami smo si postavili ta svoj dom in vse to s svojim denarjem.“

O, ta velika stanovska požrtvovalnost hrvaškega učiteljstva, kako imponuje vsakemu, kako naj bi imponovala tudi slovenskemu učiteljstvu in ga navdajala s stanovsko zavestjo in požrtvovalnostjo!

Pa ne samo to palačo so si zgradili hrvaški kolege, ampak imajo tudi „Učiteljski konvikt.“ — Tudi to monumentalno delo požrtvovalnosti hrvaškega učiteljstva sem si ogledal. O „Učiteljskem konviktu“ pa bom razpravljaj pozneje.

Hrvaško učiteljstvo je slabeje plačano kot n. pr. štajersko, a vendar moramo pripoznati, da je storilo mnogo v korist sebi in svojeem. (Dalje.)

„Učiteljski Tovarš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.